

MARK GURAKUQI

BIBLIOTEKA

BJH-32

p 96

Minjera nuk

u mbyll

SHTËPIA BOTONJËSE SHTËTËRORE „NAIM FRASHËRI“

TIRANË 1951

8JM-32
8 96

9528

MARK GURAKUQI

34377

R

Minjera nuk u mbyll

SHTEPIJA BOTONJESE „NAIM FRASHERI„

TIRANE 1951

MINIERA NUK U MBYLL

I

Pjetri atë natë ishte i çqetësuem. E ndjente zemrën të angushtueme. I dukesh se diçka i ishte mbledhë lamsh në fyt e donte me i marrë frymën. Thlthte me fuqi cingaren e trashë sa gishti i nxirrte shtullungat e tymit, shpejt e shpejt, me furi, si ta kishin ato fajin. Por fajin e kishte dikush tjetër. Pjetri e dinte mirë. E i vinte me plasë nga marazi, se s'kishte ç'të bante.

U ndal në breg të Fanit. Lumi rrihte rrëmbyeshëm, i frymë nga shiu, qi kishte ra me rrshekë per dy ditë me rradhë. Ndën dritën e hanës ai shihte trungjet e pemëve, qi rrjedha e lumit i tërhiqte me furi. Zhurma qi bante uji perzihesh me ate të punëtorëve. të cilët, atje sipër, në klub, i a kishin fillue kangës.

Ishin të gëzue ata. Të gëzue, se s'dijshin mirë se si shkojshin punët. S'dijshin se, ndoshta, mbas pak ditësh, klubi do të mbyllesh, ashtu si miniera, e, në kët rrah, s'do të ndihesh ma fishkullimi i sirenës, zhurma e fonderisë, e vagonave. Asgja. S'dijshin, si ai, se, ndoshta, jeta, mbas pak ditësh, do të shuente zanin në ket vend, ku, ai e shokët e tij — të gjithë — vjetë me radhë kishin derdhë kaq mund dhe djersë.

Tue mendue kështu, ndiu një të therun në zemër. E pa vënten tue u endë në një vend tjetër, lark këtyne anëve, qi s'i ndron-te me asgja në botë, lark Fanit, qi ishte aqë i dashun për te, e, mbi të gjitha, lark minierës, qi do të pushonte së jetuemi bash atëherë kur kishte fillue të punonte si donte ai, atëherë, kur ai e shokët e tij kishin andërrue ta bajshin ma të madhe e ma të frytshme, të hapshin puse dhe galerina të reja. t'i hyjshin tokës thellë në zemër, jo ma pesdhetë, shtatëdhetë metra, por njëqind, njëqind e pesdhetë, dyqind, e të nxirrshin nga gjini i saj sa ma shumë bakër.

Në klub filloi muzika.

Pjetri u shkund mendimesh, e, mekanikisht, iu ngjiti faqes së kodrës. I bani shkallët e ngurta ngadalë, si plak. Hyni mbrendë. Ishin grumbullue ma shumë se dyqind vetë. Po hiqshin valle. U printe Saliu, drejtori i minierës. S'ishte ma në lule të rinisë, por kërcente për qejf.

Saliu e pa, i bani shej me dorë qi t'afrohet, të kërcente edhe ai. Pjetri s'e kishte mendjen te këcimi, por s'ia prishi.

Si mbaroi vallja, punëtorët u ulën rreth tryezave. Disa prej tyre kishin mbetë në kambë.

Pjetri shkoi e u ul në tavolinë të Drejtorit. Me te, ishte dhe shefi i planit. Atje, nga e majta, pa Leksin, sekretarin e Partisë, qi ishte shtrua në muhabet me punëtorë.

Pranë tavollnës së tyre, qëndroshin specialistët jugosllavë. Inxhinjeri, Bozhidari, qi rrinte në Tiranë e rrallë vinte në minierë, e "teknikët" Brankoja, Jovani, bashkë me "ate shpirtin e keq", si quente Pjetri, Brahimin, kosovar, qi e kishin prunë me vehte.

Pjetri vu re se Brankoja ishte dejë e bamë brryl. Herë mbas here, ngrente gotën me venë dhe bertiste: "zhiveo", e, pastaj, me të madhe "zhiveo drug Tito" 1) Por s'ia vente kush veshin. Pjetri e vu re me kënaqësi këte gja.

Brankoja shpesh e shikonte me inat. Pjetri e vente re me bisht të syut. E ziente përmbrenda. E njihte mirë. Do të kishte dashë ta kapte për zverku për atë zverk të trashë si të derrit, e ta përplaste prej shkallëve teposhtë, në lum ta lente vrapin. Por s'bani za. Ata ishin "miq". Veçse i erdhi nji mendim. Të paktën këte do ta bënte. Le të ndodhte ç'të donte.

U ngrit, atëherë kur salla kishte ra në qetësi, e nji britëm entuziaste i doli thellë nga zemra :

— Nji urra të fortë për shokun Enver!

— Urra!

— Edhe nji herë!

— Urra!

— Edhe nji herë!

— Urraaaa! buçiti për të tretën herë salla.

E, atëherë, si të ndiqte mendimin e Pjetrit, nji punëtor, atje nga fundi i sallës, ia pal me të madhe :

1) Kroftë Shoku Tito.

— Nji urra të fortë për shokun Stalin!

— Urra, urra, urra — ushtoi klubi.

Jugosllavët pritën që ndokush të brohorasë për Titon, por s'u ndigjue gja. Atëherë Brankoja, me gotën e venës në dorë, u ngrit në kambë e thirri me sa fuqi qi kishte:

— Zhiveo drug Tito!

— Zhiveo — thirrën dy jugosllavët e tjerë e Brahimi. E edhe disa zane të tjerë të veçuem, por pa zemër.

Pjetri pëshpëriti:

— Këjo ashtë një dackë për ta!

— Hesht — tha Saliu qortues — mund të të ndigjojnë.

Dhe, sikur të mos kishte ndodhë gja, kapi të shoqen për dore, i bani shej orkestrës që të fillojë e nisi me këcye. Të tjerë e ndoqën.

Pjetri e priti sa të mbarojë vallja, pastaj i tha Saliut:

— Shoku drejtor, due me dolë pak me ty.

Ai e shikoi me kureshtje.

— Sonte?

— Qetash, po mujte.

— Eja nesër nadja, Pjetër, para se të shkosh në punë.

— Mirë, shoku drejtor.

Mbas pak, u ngrit. Vu re se jugosllavët e ndoqën me sy deri sa doli. E, n'ata sy, ai pa urrejttë.

11

Saliu atë ditë s'e ndjeu veç mirë. I dhimbëte kryet. Kishin ndejë deri vonë. Por s'ishte vetëm ky shkak. Pjetri e kishte futë ndër mendime. Djalë i mirë. Ai e donte fort. E njihte prej vjetësh. Puna, mendimte, fitoret e përbashkëta i kishin afrue. Saliu në Pjetrin shihte njeriun e drejtë, pa zhigja, njeriun me dorë në zemer, qi donte Partinë mbi të gjitha, komunistin e ndër-gjegjëshem për punën e tij. Disa vjetë përpara një fshatar i thjeshtë, tash përgjegjës turni. Ç'ndryshim i math! Sa shumë kishte ecë përpara Pjetri, sa e madhe ishte fuqija edukuese e Partisë, sa mirë i kalit njerëzit ajo! Saliu e kishte kuptue që në fillim: po të punohesh me te, Pjetri di të shkonte shumë lark. Ia kishte thanë edhe Leksit, Sekretarit të Partisë. Ky kishte qeshë:

— Të njejtën gja desha me ta thanë unë ty — ishte përgjegjë Leksi. E kam vu re, qysh se ka ardhë. Pjetri do të japë shumë. Na perket ne komunistave të kujdesemi për te.

Veçse ishte pak i rrëmbyeshëm, Pjetri. Këte e kishte. Ja, natën e kalueme, edhe për pak do të kishte shkaktue një skandal. Kush i duronte jugosllavët, pastaj! Apo s'e kishin gjuhën të gjatë!

Nësa Saliu po mendonte kështu, u hap porta. Çoi kryet me nervozizëm. Ishte inxhinjeri jugosllav, Bozhidari. Ky s'i uroi as ditën e mirë, por, pa pyetë fare, pa e përshëndetë, shkoi e u ul në karrigën në të majtë të tryezës. Vijëzoheshi qartë inati në fëtyrën e tij.

"Kush e di se ç'do të ngatërrojë" — mendoi Saliu me vehte. Mos ka ardhë për punën e mbramëshme?

I zgjati kutinë e cigareve. Bozhidari muer një, e ndezi, e thithi dy a tri herë, e me nervozizëm, e shoi.

Saliu s'foli. Priste sulmin e inxhinjerit. Dhe ky s'e zgjati.

— Kam ardhë për skandalin e mbramshëm — tua.

Drejtori ngriti shpatullat. Bozhidari e vu re.

— S'kuptoni? — pyeti tallës.

— Jo, me të vërtetë, s'kuptoj gja.

Pa Bozhidarin në fëtyrë. Gjithë muskulat e saj ishin të ndemë. Sytë e vegjël, me një shikim çeliku, ishin gati të mbyllun. Buzët e holla dridheshin lehtë.

— S'kuptoni, e? Po jua sqaroj unë, atëherë. Ai i mbramshmi qe një provokacion. E qartë?

Saliu s'u përgjegj menjëherë. Ndezi ngadalë, i qetë, një cigare, e thithi gjatë, e pastaj:

— Jo shumë e qartë, shoku inxhinjer.

— Të flasim ma qartë, atëherë. Ai puntori i juej, Pjetri, a si i thonë — la pa brohoritë, mbramë, me qëllim për Titon, kurse ju e dini fare mirë se pa ndihmën tonë...

"S'do të mund të ndërtoni socializmin" shtoi me mend, i anatosun, Saliu. Këto ishin fjalët që ndëgjonte pa ditë prej tyne. Një e më dy, po aty rrihte çekiçi. Por s'e la me vijue.

— E dij, e dij shoku Bozhidar, e dij. Por jam i mendjes se Pjetri s'e ka bamë me qëllim.

— Kështu? (Bozhidari rudi vetullat?) Jeni tepër naiv. Ose i mençëm — shtoi. Por të kenë para sysh një gja: s'asht e

para herë qi bisedojmë për at element. Ai asht antijugosllav, ja, po jua them unë se ç'asht.

Po fillonte historia e zakonshëme.

— Ai asht zanë keq me Brankon — vijoi Bozhidari ai përçmon punën tonë. Kam ndigjue nga burime të sigurtë (nga Brahimimi — mendoi Saliu) se u ka thanë punëtorëve qi miniera munt të punojë — bile edhe ma mirë — pa ndihmën tonë këtu. E ju duhet t'a dini se kjo asht e pamundun, krejt e pamundun.

Qi Pjetri kishte thanë kështu, e dinte edhe Saliu. Por po t'ia pohonte Bozhidarit, do t'i kishte nxjerrë mjaft ngatërresa. Mund të shkonte puna gjatë.

— Unë s'kam ndigjue gja — u përgjegj.

— Sikur shumë e mbironi kët katundar — tha inxhinjeri me përçmim.

— Unë s'mbroj asnjeri në mënyrë të veçantë, asnjeri, shoku Bozhidari. S'më kanë vu këtu për këte.

— Sidoqoftë — tha kërcënueshëm Bozhidari — unë do të lajmëroj, për ngjarjen e mbramshëme, organet kompetente.

Ëhe u çue. Doli jashtë, pa i dhanë dorën, pa e përshëndetë, ashtu si kishte hymë.

” Një djall të veç ” — mendoi Saliu.

Kapë, pa dijtë as ai vetë se ç'bante, letrat qi ishin grumbullue mbi tavolinë. Filloi t'i lexojë, pa i kuptue. Dridhesh nga inati.

” Do të ngatërrojnë ndonjised. Do të ngatërrojnë, pa tjetër, ndonjised. Sa për ngatërresa të vetmit janë.

Ra porta. Hyni portjeri.

— Ka ardhë Pjetri. Don me folë me ju a të vinë ?

— Shtine, shtine mbrendë.

Pjetri hyni ashtu truphedhun, me hapa të mëdhej. Sytë i kishte të ajun. Dukesh se kishte fjetë shumë pak. Këte Saliu e vu re menjherë.

— Nadja e mirë, shoku Drejtor.

— Mirë se vjen, Pjetër. Ulu.

Pjetri nguli sytë në fëtyrë të drejtorit. Rrallë, shumë rrallë, e kishte pamë aq të çqetësuem.

— Shoku Sali, filloi, por u ndal.

— Ç'ke Pjetër, folë !

— Më duket se s'je mirë sot !

— Ashtu asht, Pjetër s'jam mirë.

Drejtori muer rrigën qi kishte përpara, e sueli nëpër duer për një copë kohë. Pastaj, e la mbi tryezë, hapi një syzë, e mbylli, kapi përsëri rrigën. Si u kujtue, e la muer kutinë e duhanit qi e mbante gjithnji mbi tavolinë, i dha një cigare Pjetrit, ia ndezi, ndezi dhe një vetë.

— Pak përpara teje ishte këtu inxhinjeri jugosllav. Pjetër filloi Saliu.

Këtij i xixëlluen sytë.

— E pashë kur po kalonte nëpër korridor, tanë huj ishte.

— Ndigjo, Pjetër, ai m'u ankue për ty, për punën e mbramëshme.

— A ktue veç e paska pasë hallin, a? Përralla kazanash! Ata donë me gjetë halë në perpeq.

Saliu e shikoi qortues.

— Pjetër, mos i merr këto punë për lojë. Ai mundet me ta bamë të keqen. E jo vetëm ty.

Pjetri s'u përmbajt ma.

— Ndigjo, shoku Sali. Unë për ket punë kam ardhë me folë me ty. S'mundem ma. Do ta shiroj edhe n'organizatë. Ti më njeh. Unë të kam fort për zemër. Ti e Leksi më keni bamë njerës.

— Jo ne, Pjetër, por Partija.

— Ani mirë. Partija. Ti i Partisë je. Leksi sekretar i Partisë asht. Partinë njerëzit e bajnë. Njerës të mirë, të drejtë si ju. Heshiti për një ças.

— Shoku Sali, — vijoi — s'mundem ma. Due, me shkue me bisedue edhe me Leksin. E kërkova, por s'e gjeta. Kishte shkue për punë, në Rrëshen. Ata thonë se kanë ardhë me na ndihmue, se janë miqt tonë. Mirë, miqt na i dona, i ndërrojmë fort. Por një këta qi kena këtu, me ça më duket mue, në punë të tyne kanë hile. Ndoshta këta kanë qillue të këqij, unë s'tham se të tanë janë kështu. Popujt jugosllavë, si ne, përpara kanë hekë dreqia e mallkue, por njita, veç, s'më duken gja. Po ti a s'i sheh njëherë si sillen me punëtorët, a? Si itallant. Këte s'e them veç unë, po të tanë, dikush haptë e dikush nepër dhambë. Ata bajnë këtu si me kenë në shtëpi të vet, si ta kishin minierën të tynen. E ajo s'asht e tynja, por e jona, shoku Sali. Ti e din ma mirë se unë. Ne e mëkambën minierën. E kishte mbulue uji. Të kujtohet?

Qeshi.

— Sa i marrë qi jam! S'ka se si mos të të kujtohet! Ti punove bashkë me ne për nxjerrjen e ujit. Tre muej me radhë. E, mbasandaj, hapëm pusat, galerinat e reja, me duerët tona, me mundin t'onë. E me punën e mundin e inxhinjerave Sovjetikë. S'kam me e harrue kurrë inxhinjerin e minierës Kovaçenkon, e as at tjetrin, të fonderisë, Kuvimovin. Miq? Ata ishin miq të vërtetë, miq pa halë, shoku Sali. Ata janë miqt tonë të vërtetë. Kurrë s'u përzinë në punët tona, por gjithmonë qenë gati me na dhanë kshillë e ndihmë. Jo si këta shakllabanat qi kena këtu, qi fusin hundët kudo.

Saliu kishte ndejë e ndigjonte në heshije. Fjalët e Pjetrit ishin të drejta. Ai e dinte. —

— E dij, Pjeter — tha — ke hak. Por duhet me u matë. Punët s'kan me shkue gjithmonë kshtu, s'kanë si shkojnë gjithmonë kështu. Kij besim në Partinë. —

Pjetrit i ndriti fëtyra.

— Shoku Sali — tha — ti e the vetë ma parë. Partija më nxorri në dritë. E jo vetëm mue, por qinda, mija të tjerë si unë, qi përpara kishin mbetë në terr. Unë kam besim në te. E due. Po a ke ndi, mor burri i dheut, se ç'kanë nisë me thanë këta këtu? Thonë se miniera do të mbyllet, se s'qet gja, se s'ka madem. Punëtorët flasin gjithnji për këtë punë. E kanë fillue mos me punue ma si përpara. Kur e dijmë se kena me ikë, ça të lodhena kot. Jo të tanë, por mjaft prej tyne. Kështu s'mund të shkojë ma puna.

Saliu e dinte se këtu ishte gishti i inxhinjerit dhe i teknikëve jugosllavë. Ata i kishin përhapë këto fjalë, me ndërmjetësinë e Brahimit. S' do mend, qi kjo gjendje s'mund të vijonte. —

— Ndigjo, Pjetër, këtë punë e kena marrë në shqyrtim edhe në Byro. Do ta bisedojmë edhe në mbledhjen e organizatës. Por puna s'pret. Lexi e shokët e tjerë të byrosë janë të mendimit se duhet dalë nga kjo gjendje plogështije e sa ma shpejt. Puna duhet të vijojë. E, ta dijshe, sa ma mirë të punojmë, sa ma shumë të nxjerrim metal, aqë ma mirë do të jetë për të tanë. Miniera s' do të mbyllet, s'ka si mbyllet. Kam bisedue edhe me Nikën e me Ndoun. Ata më premtuen se në turnet e tyne do ta plotësojnë e do ta tejkalojnë normën. Këte duhet ta bajsh edhe ti në turnin

tand. Duhet nxitë dëshira për punë, duhen drejtue mirë punëtorët.
Kupton ?

— Kuptoj, shoku Sali, kuptoj. Do të punojmë, si kurrë. Qe dorën.

Saliu ia shtrëngoi me dashuni, fort.

— Mirë, Pjetër — tha — shko tash. E kij mendjen, ?

— Mos u ban merak, shoku Sali.

E duel, me zemër disi të letueme. ✕

III

Në klub, atë ditë kishte pak njerës. Ndok Shan Deda, sikurse sa herë qi ishte i lirë, po luate domino me Llesh Frrokun.

Pjetri i vu re dhe buzqeshi. Çudi me njerëzit! Se ç' qejf kishin me ndejë me orë të tana e me luejtë domino!

Shkoi drejt tyne buzagas.

— Mirë se ju gjej, burra.

— Mirë se vjen, Pjetër. Ulu.

Pjetri filloi me pamë lojë, por jo me shumë vemendje. Me ndja i shkoi te Leksi, te drejtori, te jugosllavët, te miniera. Nji ndiesi angushtije e kishte kapë. Provonte ate ndejë të nji njeriu qi dashunon nji vajzë me gjithë zemër, asht marrosë pas saj, e ka të vetën, e ndien aqë afërt, deri aty ku s' vete ma, e asht në rrezik qi t' ia shkëpusin nga duerët, ta humbë. Jetonte n' ankthin e dyshimit, të frikës, se mos ngjiste diçka qi do t' i vente kapakun çdo gjaje. E shihte anmikun të egër, në pritë, të gatshëm me sulmue, nga të gjitha anët, e e ndiete vehten si të lidhun, kambë e duer, me nji fiqe të papame, në pamundësi me shtri duerët, me lëvizë. Donte me marrë frymë me u ngi me ajër të pastër, e dy duer i shtrëngoishin fytin, fort, fort, me sa fuqi qi kishin. Si dy grremça, duer të nji përbindshi.

Miniera ishte jeta për te. E kishte pamë të rritesh, të bahesh ditë e për ditë ma e frutshme, e kishte pamë me atë kënaqësinë qi sheh prindi fëminë e vet, qi për ditë bahet ma i bukur e ma i dashun. Si kishte qenë ajo më 1946, në Fruer, kur kishte ardhë ai! Gjermanët e kishin pasë rrenue. Zati fashistat shkatërrimin e e vdekjen kishin në zemër, jo jetën.

Pjetri s' ka me i harrue kurrë ato ditë. Pusët ishin mbushë me ujë, galeritë, çdo gja. Pompat ishin të vogla; me to nuk mund